

نقش فناوری اطلاعات و ارتباطات در توسعه اکوتوریسم پایدار روستایی جزیره قشم

علیرضا دهقان*^۱، فرهاد خرمایی^۲، الناز غنیمت^۲، سید مسعود طباطبایی^۱

۱. گروه مهندسی فناوری اطلاعات، دانشگاه سلمان فارسی، کازرون، ایران

۲. گروه علم اطلاعات و دانش شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۷/۰۹/۰۳

تاریخ دریافت مقاله: ۹۷/۰۷/۲۱

چکیده

اکوتوریسم یکی از مهمترین فعالیتهای اقتصادی در نقاط مختلف جهان به شمار می آید که با توجه به مناطق بکر و زیبای گردشگری روستایی می تواند به عنوان راهکاری اساسی در توسعه پایدار روستایی مطرح گردد. جزیره قشم بزرگترین جزیره خلیج فارس، با برخورداری از جاذبه های طبیعی شگفت انگیز و مکان های گردشگری منحصر به فرد همجوار با سکونت های روستایی، مجموعه ای کم نظیر از گونه اکوتوریسم روستایی را ایجاد کرده است. از سوی دیگر فناوری اطلاعات و ارتباطات از عمده ترین معیارهای توسعه و پیشرفت اقتصادی و صنعتی و یکی از شاخص های توسعه پایدار محسوب می شود که بر جنبه های مختلف زندگی افراد و اجتماعات بشری تأثیر گذاشته است. این فناوری می تواند سهمی مهم در متنوع سازی اقتصادی داشته باشد و با ایجاد درآمد و اشتغال موجب توسعه مناطق روستایی گردد. از این رو تعیین یک راهبرد توسعه ای برای روستاها با رویکرد اکوتوریسم پایدار مبتنی بر فناوری اطلاعات ضروری می باشد. در این پژوهش در روشی توصیفی-تحلیلی به مطالعه تجربیات در زمینه توسعه اکوتوریسم روستایی قشم پرداخته و با استفاده از ماتریس SWOT، تجزیه و تحلیل برای تشخیص عوامل داخلی و خارجی انجام شده است. در این رویکرد با نگرش فناورانه، به منظور شناسایی نقاط ضعف و قوت و تهدیدها و فرصت ها، از روش دلفی استفاده شده و ظرفیت ها و محدودیت های اکوتوریستی جزیره قشم تعیین گردیده است. سپس از مدل مکمل QSPM برای اولویت بندی راهبردها و تعیین مناسبترین راهبرد بهره گیری شده است. نتایج این پژوهش نشان می دهد، توسعه اکوتوریسم روستایی جزیره قشم باید براساس "استراتژی های تغییر جهت" با تمرکز بر فناوری اطلاعات و ارتباطات مورد برنامه ریزی و بازنگری قرار گیرد.

کلیدواژه ها: اکوتوریسم روستایی، SWOT، QSPM، فناوری اطلاعات، جزیره قشم.

مقدمه

نقش روستاها در فرآیندهای توسعه اقتصادی، اجتماعی و سیاسی در مقیاس محلی، منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی و پیامدهای توسعه نیافتگی مناطق روستایی چون فقر گسترده، نابرابری فزاینده، رشد سریع جمعیت، بیکاری، مهاجرت و حاشیه‌نشینی شهری موجب توجه به توسعه روستایی و حتی تقدم آن بر توسعه شهری شده است (ازکیا و غفاری، ۱۳۸۸). توسعه روستایی فرآیندی چندبعدی است که در جهت بهبود و ارتقای کیفیت زندگی اقشار فقیر و آسیب‌پذیر روستایی گام برمی‌دارد و تحقق آن نیازمند دگرگونی در ساختارهای نهادی، فنی، شخصیتی و ارزشی است که منجر به تغییرات اساسی در ساختار اجتماعی و ویژگی‌های شخصیتی روستاییان می‌شود (ازکیا و غفاری، ۱۳۸۸). از دهه ۱۹۸۰ به بعد، به دلیل بحران‌های شدید زیست‌محیطی، نظریه توسعه پایدار مورد توجه مجامع جهانی قرار گرفته است. توسعه پایدار تنها به معنای حفاظت از محیط‌زیست و منابع طبیعی نیست، بلکه برداشتی نو از توسعه و رشد اقتصادی است؛ رشدی که بدون تخریب منابع طبیعی و برهم زدن تعادل زیست‌محیطی، عدالت و امکانات زندگی را برای همه‌ی مردم، اعم از شهری، روستایی، عشایری فراهم می‌آورد (ازکیا و غفاری، ۱۳۸۴). صنعت گردشگری بزرگترین صنعت غیرنفتی است (Suvdantsetseg et al, 2012) که پیشرفت آن در نواحی روستایی به عنوان یک استراتژی جدید توسط جوامع محلی، عوامل سیاسی و برنامه‌ریزان که جزء عوامل مهم اصلاح مناطق روستایی به شمار می‌آیند، می‌تواند نقش عمده‌ای در پیشرفت این نواحی داشته باشد (Suvdantsetseg et al, 2012). در همین راستا اکوتوریسم به عنوان یکی از بخش‌های صنعت گردشگری سریع‌ترین روند رو به رشد را در جهان داشته است (Helen et al, 2012) (United Nations, 2001)، که نقش بالقوه‌ای را در رشد اقتصادی و اجتماعی مناطق اکوتوریستی دارد (Weaver, 2002). اکوتوریسم می‌تواند در سطوح مختلف منجر به گرایش گردشگران به مناطقی گردد که جاذبه‌های طبیعی را

شامل می‌شوند. این نوع گردشگری با توجه به ظرفیت‌هایی که دارد، می‌تواند فرصت‌هایی را در همه ابعاد روستا ایجاد کند و به عنوان راهکاری اساسی در توسعه پایدار روستایی مطرح شود (هاشمی، ۱۳۸۹). از سوی دیگر با توجه به موانعی که بر سر راه گسترش امکانات فیزیکی برای رشد روستاها در کوتاه‌مدت وجود دارد، بهره‌گیری از ICT راه‌حلی منطقی به نظر می‌رسد که می‌تواند با شتاب بیشتری بسیاری از معضلات و کاستی‌ها را در روستاها مرتفع نماید (دهقان و همکاران، ۱۳۸۷). ICT به عنوان محور توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشورهای مختلف قرار گرفته است (Baishakhi Nag, 2011) که با ایجاد اشتغال، افزایش سطح درآمد، افزایش سطح آگاهی‌های اجتماعی و همچنین ایجاد روابط اجتماعی گسترده بین زمین به توسعه روستایی پایدار کمک نماید (اذانی و همکاران، ۱۳۸۹). جزیره قشم بزرگترین جزیره در جمهوری اسلامی ایران و در خلیج فارس در ورودی تنگه هرمز است (Rashidi Nejad et al, 2014). جزیره قشم برخوردار از ویژگی‌های منحصر به فردی است که بهره‌مندی از تکنولوژی‌های نوین تحت وب و سایر ابزارهای الکترونیکی این امکان را فراهم می‌سازد تا ابعاد ناشناخته و جاذبه‌های گردشگری آن به علاقمندان صنعت توریسم معرفی گردد. اکوتوریسم جزیره قشم می‌تواند با به کارگیری فناوری اطلاعات تحولی چشمگیر را در جذب گردشگر ایجاد نماید (خرمایی و همکاران، ۱۳۹۰). در این پژوهش اکوتوریسم به عنوان یک عامل توسعه‌ای پایدار روستایی جزیره قشم معرفی گردیده است و همچنین با استفاده از منابع نظری تحقیق و نتایج به دست آمده از پژوهش‌های دیگر محققین، اقدام به تعیین راهبردهایی برای توسعه مناطق روستایی و همچنین حفاظت از محیط‌زیست و میراث فرهنگی این مناطق شده است. برای دستیابی به این راهبردها، با استفاده از روش تجزیه و تحلیل SWOT، ظرفیت‌ها و محدودیت‌های اکوتوریستی مناطق روستایی جزیره قشم شناسایی شده و براساس تحقیقات صورت آمده پاسخ‌های علمی و راهکارهایی جهت توسعه اکوتوریسم

توسعه پایدار از درجه اهمیت بالایی برخوردار است. این موضوع نیازمند ایجاد یک اکوتوریسم پایدار روستایی می‌باشد تا مشکلات مذکور را از میان برداشته و باعث توسعه یافتگی روستاها شود. پیشرفت و تحولات فناوری، فرصت‌های جدیدی را برای ارائه خدمات به کاربران فراهم ساخته و بر بخش‌های ذینفع صنعت گردشگری (جوامع محلی، سازمان‌های ذی‌ربط، گردشگران و ...) نیز همانند سایر سازمان‌ها و بخش‌های دیگر جامعه رو به رشد، تأثیرگذار بوده و باعث ایجاد تغییرات گسترده در خدمت‌رسانی گردشگری شده است. از این رو استفاده از روش‌های نوین گردشگری الکترونیکی راهکاری مناسب است که می‌تواند نقش مؤثری در جذب گردشگران و توسعه اکوتوریسم جزیره قشم ایفا نماید (خرمایی و همکاران، ۱۳۹۰). لذا ضرورت بررسی و تعیین یک راه توسعه‌ای برای روستاها با راهکارهای اکوتوریسم پایدار روستایی و ICT ضروری به نظر می‌رسد.

مبانی نظری و پیشینه تحقیق

روستا مبدأ تقسیمات کشوری است که اکثریت ساکنان آن به‌طور مستقیم و غیر مستقیم به یکی از فعالیت‌های زراعی، دامداری، باغداری و به‌طور اعم صنایع دستی و صید یا ترکیبی از این فعالیت‌ها اشتغال دارند (بهروان، ۱۳۹۰) (پاپلی‌یزدی و ابراهیمی، ۱۳۸۱). در روستا مناظر و چشم‌اندازهای طبیعی در مقایسه با مناظر و چشم‌اندازهای انسانی بیشتر دیده می‌شوند و محیط‌های روستایی ویژگی‌های طبیعی خود را تا حدودی حفظ کرده‌اند (بهروان، ۱۳۹۰). اصطلاح پایداری، در قالب یک مفهوم برنامه‌ریزی، در توسعه‌ی روستایی کاربرد فراوان دارد (فعلی و همکاران، ۱۳۸۹). توسعه پایدار فرایندی است که با سازمان دهی و تنظیم رابطه انسان و محیط و مدیریت بهره‌برداری از منابع و محیط زیست، دستیابی به تولید فراینده و مستمر، زندگی سالم، امنیت غذایی، عدالت و ثبات اجتماعی و مشارکت مردم را تسهیل می‌کند. در فرایند توسعه پایدار، اهداف اجتماعی، اقتصادی و محیط زیستی جامعه در هر جا که ممکن است از راه

ارائه شده است. همچنین با توجه به اینکه ICT یک ابزار توسعه روستایی به شمار می‌آید، به منظور عملی نمودن راهبردهای بیان شده، از این فناوری برای تدوین راهبردهای جامع و الگوی توسعه اکوتوریسم پایداری استفاده گردید.

اهمیت و ضرورت تحقیق

از دهه‌ی ۱۳۳۰ تاکنون در راستای توسعه‌ی مناطق روستایی ایران اقدامات گوناگون صورت گرفته است، اما همچنان فقر بر پیکره‌ی جوامع روستایی کشور سایه افکنده است؛ ایران به عنوان یکی از کشورهای در حال توسعه برای تقویت ساختاری خود باید صنایع روستایی را گسترش دهد زیرا این دسته از صنایع در رشد مناطق روستایی و تعادل بین شهر و روستا از اهمیت زیادی برخوردارند (بهروان، ۱۳۹۰). به منظور دستیابی به این هدف و رهایی از شرایط موجود، توجه به توسعه‌ی پایدار و همکاری و همیاری عوامل دولتی و غیردولتی در کنار مردم جوامع روستایی به منظور اجرای اصول و راهکارهای برخاسته از شاخص‌های توسعه‌ی پایدار در جوامع روستایی کشورمان را طلب می‌کند. یکی از اولویت‌های اساسی در تداوم این موضوع، توجه به ICT است. این فناوری با جهش در انتقال اطلاعات و ارتباطات می‌تواند روستاها را از حالت انزوا خارج ساخته و با از بین بردن مرزهای سنتی و کاهش فاصله زندگی شهری و روستایی نقش مؤثری در تعادل و توازن شهر و روستا و نیز یکپارچگی شهر و روستا داشته باشد (رحمانی و همکاران، ۱۳۸۸). جزیره‌ی بزرگ و زیبای قشم با برخورداری از جاذبه‌های طبیعی فراوانی که دارد یکی از قطب‌های گردشگری ایران به حساب می‌آید. به لحاظ تقسیمات کشوری جزیره قشم دارای یک شهرستان دو بخش (قشم و شهاب)، سه شهر (قشم، هرمز، سوزا) و هفت دهستان تقسیم می‌شود (اکبرپور سراسکانرود و نوربخش، ۱۳۸۹) و دارای جاذبه‌های گردشگری و اکوتوریستی فراوانی می‌باشد. با وجود استقبال کثیر گردشگران، توجه به محیط‌زیست و

۴) مشارکت جوامع محلی و میزبان (World Tourism Organization, 2002)

اکوتوریسم را می‌توان به مثابه یک فرصت دانست که باید با برنامه‌ریزی دقیق و کنترل صحیح به سود تبدیل گردد تا موجب شناخت و آگاهی بازدیدکننده، تبادل فرهنگی، توجه به مناطق حفاظت شده، اشتغال، بهبود و حفظ تنوع زیست‌محیطی، ایجاد درآمد و آموزش زیست‌محیطی شود (درام و مور، ۱۳۸۸) (بدری و همکاران، ۱۳۹۰). حفاظت از محیط‌زیست، اکوتوریسم را به نوعی از گردشگری تبدیل کرده که از مشارکت کنندگان می‌خواهد تا حد امکان با در نظر داشتن اهداف حفاظتی، به مدیریت مناطق حفاظت شده توجه کنند. اکوتوریسم بهترین روشی است که می‌تواند برای منطقه و ساکنین آن مفید بوده و منجر به حفاظت از طبیعت شود. استفاده از منابع طبیعی به عنوان جاذبه‌های گردشگری و بدون آسیب رساندن به آن، مقوله‌ای ایده آل در راستای توسعه پایدار است (درام و مور، ۱۳۸۸). بر این اساس اکوتوریسم پایدار نوعی گردشگری است که از نظر بوم‌شناختی پایدار باشد؛ به نیازهای فعلی زیست‌بوم‌ها پاسخ دهد و به جای صدمه زدن به محیط‌زیست، به حفظ و بسط فرصت‌هایی برای تداوم حیات آنها در آینده بپردازد. (اکبری و بمانیان، ۱۳۸۷). اصولاً اکوتوریسم راهبردی برای کنترل مناطق حفاظت شده است. سدلر^۱ از نخستین کسانی بود که مدل اکوتوریسم پایدار را در ۱۹۹۰ ارائه کرد و سه دسته اهداف اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی را در مدل خود گنجانده؛ اهداف اجتماعی شامل تأمین مزایای اجتماعی، مشارکت در برنامه‌ریزی، آموزش و اشتغال ساکنان محلی و اهداف اقتصادی شامل مزایای اقتصادی برای جامعه‌ی محلی میزبان و پایایی اقتصادی می‌شد، و اهداف زیست-محیطی نیز کمک به حفظ منابع طبیعی محل، اجتناب از تخریب منابع و مدیریت عرضه و تقاضای منابع طبیعی را در بر می‌گرفت؛ و سرانجام، دستیابی همزمان به این اهداف باعث شکل‌گیری اکوتوریسم پایدار خواهد شده (بدری و همکاران، ۱۳۹۰). پیامدهای توسعه نیافتگی مناطق روستایی از قبیل فقر

وضع سیاست‌ها، انجام اقدامات لازم و عملیات حمایتی با هم تلفیق می‌شوند (فتاحی و همکاران، ۱۳۹۲). توسعه‌ی پایدار روستایی رهیافتی برای توسعه است که در آن، کارآیی، عدالت و پایداری با هم تلفیق شده‌اند، به گونه‌ای که کارآیی متضمن استفاده‌ی بهینه از منابع، عدالت متضمن فقرزدایی و کاهش شکاف بین فقرا و ثروتمندان، و هدف از پایداری نیز پایداری معیشت با حفظ امرار معاش آینده از طریق حفظ منابع طبیعی باشد (کریم و هاشمی، ۱۳۸۸). به عبارتی دیگر می‌توان توسعه‌ی پایدار روستایی را به عنوان فرایندی دانست که در چارچوب آن، توانایی‌های اجتماعات روستایی در راستای رفع نیازهای مادی و معنوی در عین برقراری توازن میان اجزای تشکیل-دهنده‌ی نظام سکونت محلی (بوم‌شناختی، اجتماعی، اقتصادی و نهادی) رشد و تعالی می‌یابد (فعلی و دیگران، ۱۳۸۹). اکوتوریسم نوعی از صنعت گردشگری است که در سال‌های اخیر توجه بسیار زیادی به آن شده است (Dehghan et al, 2010). طبق تعریف انجمن بین‌المللی اکوتوریسم، اکوتوریسم عبارت است از سفر به مناطق طبیعی که ضمن حفظ سلامت محیط زیست، موجب بهبود سطح زندگی ساکنان محلی می‌شود (Koens and Dieperink, 2009). به عبارتی دیگر یک سفر مسؤلیت پذیر به یک منطقه‌ی طبیعی که در آن حفاظت از محیط‌زیست و حمایت برای بهبود شرایط مردم محلی مورد توجه بسیار قرار دارد. این نوع گردشگری به حمایت از ویژگی‌های جغرافیایی از قبیل محیط‌زیست، فرهنگ، محصولات روستایی و عشایری، میراث مردم محلی، صنایع دستی و غیره می‌پردازد (Team D'Essence, 2004). که مبنای آن توسعه اقتصادی محلی است (هاشمی، ۱۳۸۹). اکوتوریسم دارای مشخصات چهارگانه زیر است:

- ۱) وابستگی به طبیعت؛
- ۲) پایداری به لحاظ بوم‌شناختی (وارد آوردن کمترین آسیب به طبیعت)؛
- ۳) وجود آموزش و ارائه ارزش‌های منطقه مورد بازدید به عنوان عنصر اصلی؛

تلفیق می‌شوند (فتاحی و همکاران، ۱۳۹۲). توسعه‌ی پایدار روستایی رهیافتی برای توسعه است که در آن، کارآیی، عدالت و پایداری با هم تلفیق شده‌اند، به گونه‌ای که کارآیی متضمن استفاده‌ی بهینه از منابع، عدالت متضمن فقرزدایی و کاهش شکاف بین فقرا و ثروتمندان، و هدف از پایداری نیز پایداری معیشت با حفظ امرار معاش آینده از طریق حفظ منابع طبیعی باشد (کریم و هاشمی، ۱۳۸۸). به عبارتی دیگر می‌توان توسعه‌ی پایدار روستایی را به عنوان فرایندی دانست که در چارچوب آن، توانایی‌های اجتماعات روستایی در راستای رفع نیازهای مادی و معنوی در عین برقراری توازن میان اجزای تشکیل‌دهنده‌ی نظام سکونت محلی (بوم‌شناختی، اجتماعی، اقتصادی و نهادی) رشد و تعالی می‌یابد (فعلی و همکاران، ۱۳۸۹). اکوتوریسم نوعی از صنعت گردشگری است که در سال‌های اخیر توجه بسیار زیادی به آن شده است (Dehghan et al, 2010). طبق تعریف انجمن بین‌المللی اکوتوریسم، اکوتوریسم عبارت است از سفر به مناطق طبیعی که ضمن حفظ سلامت محیط زیست، موجب بهبود سطح زندگی ساکنان محلی می‌شود (Koens and Dieperink, 2009). به عبارتی دیگر یک سفر مسئولیت‌پذیر به یک منطقه‌ی طبیعی که در آن حفاظت از محیط‌زیست و حمایت برای بهبود شرایط مردم محلی مورد توجه بسیار قرار دارد. این نوع گردشگری به حمایت از ویژگی‌های جغرافیایی از قبیل محیط‌زیست، فرهنگ، محصولات روستایی و عشایری، میراث مردم محلی، صنایع دستی و غیره می‌پردازد (Team D'Essence, 2004). که مبنای آن توسعه اقتصادی محلی است (هاشمی، ۱۳۸۹). اکوتوریسم دارای مشخصات چهارگانه زیر است:

- ۱) وابستگی به طبیعت؛
- ۲) پایداری به لحاظ بوم‌شناختی (وارد آوردن کمترین آسیب به طبیعت)؛
- ۳) وجود آموزش و ارائه ارزش‌های منطقه مورد بازدید به عنوان عنصر اصلی؛

گسترده، نابرابری، بهداشت ضعیف، بیکاری، مهاجرت و غیره موجب توجه به توسعه روستایی گردیده است (فتاحی و مطلق، ۱۳۸۹) (ازکیا، ۱۳۸۴). با توجه به رشد روزافزون ICT در جوامع بهره‌گیری از این فناوری راه‌حلی منطقی به نظر می‌رسد که می‌تواند با شتاب بیشتری بسیاری از معضلات و کاستی‌ها را در روستاها مرتفع نماید (دهقان و همکاران، ۱۳۸۷). ICT به عنوان محور توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشورهای مختلف قرار گرفته است (Baishakhi Nag, 2011). این فناوری می‌تواند سهمی در متنوع‌سازی اقتصادی و توسعه پایدار داشته باشد و با ایجاد اشتغال و درآمد موجب پیشرفت مناطق توسعه نیافته گردد. به بیان دیگر با نهادینه شدن ICT در زندگی روزمره روستاییان می‌توان این قشر عظیم جامعه را به یک جامعه اطلاعاتی تبدیل نموده که در نهایت این امر به کاهش شکاف دیجیتالی بین جوامع شهری و روستایی می‌انجامد (دهقان و قادری، ۱۳۸۸). روستا مبدأ تقسیمات کشوری است که اکثریت ساکنان آن به طور مستقیم و غیر مستقیم به یکی از فعالیت‌های زراعی، دامداری، باغداری و به طور اعم صنایع دستی و صید یا ترکیبی از این فعالیت‌ها اشتغال دارند (بهروان، ۱۳۹۰) (پاپلی‌یزدی و ابراهیمی، ۱۳۸۱). در روستا مناظر و چشم‌اندازهای طبیعی در مقایسه با مناظر و چشم‌اندازهای انسانی بیشتر دیده می‌شوند و محیط‌های روستایی ویژگی‌های طبیعی خود را تا حدودی حفظ کرده‌اند (بهروان، ۱۳۹۰). اصطلاح پایداری، در قالب یک مفهوم برنامه‌ریزی، در توسعه‌ی روستایی کاربرد فراوان دارد (فعلی و همکاران، ۱۳۸۹). توسعه پایدار فرایندی است که با سازمان دهی و تنظیم رابطه انسان و محیط و مدیریت بهره‌برداری از منابع و محیط زیست، دستیابی به تولید فزاینده و مستمر، زندگی سالم، امنیت غذایی، عدالت و ثبات اجتماعی و مشارکت مردم را تسهیل می‌کند. در فرایند توسعه پایدار، اهداف اجتماعی، اقتصادی و محیط زیستی جامعه در هر جا که ممکن است از راه وضع سیاست‌ها، انجام اقدامات لازم و عملیات حمایتی با هم

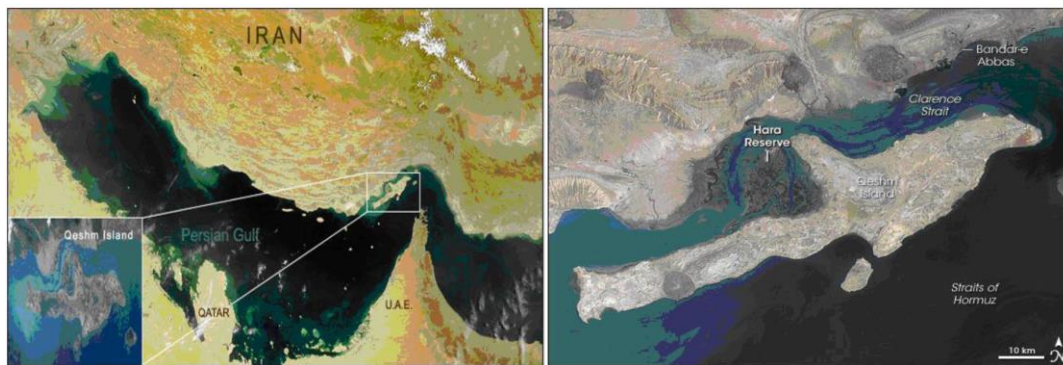
اجتناب از تخریب منابع و مدیریت عرضه و تقاضای منابع طبیعی را در بر می‌گرفت؛ و سرانجام، دستیابی همزمان به این اهداف باعث شکل‌گیری اکوتوریسم پایدار خواهد شده (بدری و همکاران، ۱۳۹۰). پیامدهای توسعه نیافتگی مناطق روستایی از قبیل فقر گسترده، نابرابری، بهداشت ضعیف، بیکاری، مهاجرت و غیره موجب توجه به توسعه روستایی گردیده است (فتحی و مطلق، ۱۳۸۹) (ازکیا، ۱۳۸۴). با توجه به رشد روزافزون ICT در جوامع بهره‌گیری از این فناوری راه‌حلی منطقی به نظر می‌رسد که می‌تواند با شتاب بیشتری بسیاری از معضلات و کاستی‌ها را در روستاها مرتفع نماید (دهقان و همکاران، ۱۳۸۷). ICT به عنوان محور توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشورهای مختلف قرار گرفته است (Baishakhi Nag, 2011). این فناوری می‌تواند سهمی در متنوع‌سازی اقتصادی و توسعه پایدار داشته باشد و با ایجاد اشتغال و درآمد موجب پیشرفت مناطق توسعه نیافته گردد. به بیان دیگر با نهادینه شدن ICT در زندگی روزمره روستاییان می‌توان این قشر عظیم جامعه را به یک جامعه اطلاعاتی تبدیل نموده که در نهایت این امر به کاهش شکاف دیجیتالی بین جوامع شهری و روستایی می‌انجامد (دهقان و قادری، ۱۳۸۸).

محدوده مورد مطالعه

جزیره قشم در جنوب ایران در خلیج فارس و بین مدار جغرافیایی ۲۶/۵ و ۲۷/۱۰ درجه شمالی و نصف النهار ۵۵/۲۰ و ۵۶/۴۰ درجه شرقی واقع شده است که با برخورداری از جاذبه‌های زیبا، مرجان‌های زنده، سواحل ماسه‌ای کم نظیر و جنگل‌های مانگرو (حرا) مجموعه‌ای بی نظیر از اکوتوریسم را در ایران ایجاد کرده است که برخی از آنان در یونسکو نیز به ثبت رسیده است (TorabiFarsani et al, 2011).

۴) مشارکت جوامع محلی و میزبان (World Tourism Organization, 2002)

اکوتوریسم را می‌توان به مثابه یک فرصت دانست که باید با برنامه‌ریزی دقیق و کنترل صحیح به سود تبدیل گردد تا موجب شناخت و آگاهی بازدیدکننده، تبادل فرهنگی، توجه به مناطق حفاظت شده، اشتغال، بهبود و حفظ تنوع زیست‌محیطی، ایجاد درآمد و آموزش زیست‌محیطی شود (درام و مور، ۱۳۸۸) (بدری و همکاران، ۱۳۹۰). حفاظت از محیط‌زیست، اکوتوریسم را به نوعی از گردشگری تبدیل کرده که از مشارکت کنندگان می‌خواهد تا حد امکان با در نظر داشتن اهداف حفاظتی، به مدیریت مناطق حفاظت شده توجه کنند. اکوتوریسم بهترین روشی است که می‌تواند برای منطقه و ساکنین آن مفید بوده و منجر به حفاظت از طبیعت شود. استفاده از منابع طبیعی به عنوان جاذبه‌های گردشگری و بدون آسیب رساندن به آن، مقوله‌ای ایده آل در راستای توسعه پایدار است (درام و مور، ۱۳۸۸). بر این اساس اکوتوریسم پایدار نوعی گردشگری است که از نظر بوم‌شناختی پایدار باشد؛ به نیازهای فعلی زیست‌بوم‌ها پاسخ دهد و به جای صدمه زدن به محیط‌زیست، به حفظ و بسط فرصت‌هایی برای تداوم حیات آنها در آینده بپردازد. (اکبری و بمانیان، ۱۳۸۷). اصولاً اکوتوریسم راهبردی برای کنترل مناطق حفاظت شده است. سدler از نخستین کسانی بود که مدل اکوتوریسم پایدار را در ۱۹۹۰ ارائه کرد و سه دسته اهداف اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی را در مدل خود گنجانده؛ اهداف اجتماعی شامل تأمین مزایای اجتماعی، مشارکت در برنامه‌ریزی، آموزش و اشتغال ساکنان محلی و اهداف اقتصادی شامل مزایای اقتصادی برای جامعه محلی میزبان و پایایی اقتصادی می‌شد، و اهداف زیست-محیطی نیز کمک به حفظ منابع طبیعی محل،

شکل ۱: موقعیت جغرافیایی جزیره قشم

جزیره (Biosphere) به ثبت رسانده است. سالانه بیش از یکصد گونه پرنده آبی و کنار آبی در جنگل‌های حرا دیده می‌شوند. تنوع محیطی و زیستگاهی در حوضه خلیج فارس موجب پیدایش گونه‌های بسیار متنوعی از جوامع گیاهی شامل فیتوپلانکتون‌ها، جلبک‌ها، علف‌های دریایی نیز جوامع جانوری شامل گروه عظیمی از بی‌مهرگان نظیر اسفنج‌ها، مرجان‌ها، شقایق‌ها، خارتنان، نرم تنان، سخت پوستان و مهره داران دریایی و یا وابسته به محیط دریا منجمله ماهیان، خزندگان، پستانداران و پرندگان شده است. در این میان، تعدادی از گونه‌ها مورد حمایت و حفاظت جهانی قرار دارند و تعدادی از گونه‌ها نیز بومی منحصر و شاخص خلیج-فارس اند. گروهی دیگر از جانوران به صورت مهاجر بوده و این پهنه را برای سپری کردن تمام مراحل زندگی خود اختصاص داده اند (Chapman, 1976) (خرمایی و همکاران، ۱۳۹۰). با وجود موقعیت‌های گردشگری ویژه‌ای که در این ناحیه مشهود است، برنامه ریزی اساسی در رابطه با توسعه گردشگری الکترونیکی و بهره‌مندی از فناوری اطلاعات در این عرصه انجام نشده است. مردم مناطق روستایی می‌توانند با بهره‌گیری از این فناوری به معرفی، اطلاع‌رسانی، فروش صنایع دستی و محصولات روستایی و غیره به پردازند. توسعه ICT در روستاها و به ویژه وبسایت‌ها و شبکه‌های اجتماعی، در نظر گرفتن یک روال مناسب است که می‌تواند توسعه فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و سیاسی را برای روستاها به دنبال داشته باشد و به اجرای عدالت در جامعه کمک کند (آیت و اعظمیان، ۱۳۹۰).

جزیره بزرگ و زیبای قشم با برخورداری از جاذبه‌های طبیعی فراوانی که دارد یکی از قطب‌های گردشگری ایران به حساب می‌آید. طبیعت زیبا، ارتفاعات و کوه‌ها، آثار باستانی، سواحل، جنگل‌های مانگرو و ... می‌تواند این جزیره را در ردیف پردرآمدترین نقاط از نظر جلب و جذب گردشگر تبدیل کند. از طرفی بسیاری از این جاذبه‌ها مانند جنگل‌های مانگرو، دره‌ی ستاره‌های قشم و طبیعت بکر در محیط روستاهای جزیره قرار گرفته است، برای نمونه دلایل پیدایش و شکل‌گیری روستاهای لافت به عنوان یک مجتمع زیستی عبارتند از: وجود راه دریایی و تسهیل ارتباط دریایی وجود جنگل‌های حرا، وجود آب شیرین (چاه‌های تلا و آب انبار)، نزدیکی به خشکی ایران و بادهای موسمی است (اکبرپور سراسکانرود و نوربخش، ۱۳۸۹). جزیره قشم با برخورداری از جاذبه‌های زیبا، مرجان‌های زنده، سواحل ماسه‌ای کم نظیر و جنگل‌های مانگرو (حرا) مجموعه‌ای بی نظیر از اکوتوریسم را در ایران ایجاد کرده است. ژئوپارک قشم از لحاظ تنوع پدیده‌های زمین‌شناسی و به دنبال آن تنوع سایت‌ها نسبت به سایر ژئوپارک‌ها جایگاه بهتری را دارد. این تنوع محدود به پدیده‌های زمین‌شناسی نمی‌شود. تنوع در پدیده‌هایی مانند بوم‌شناسی، آثار باستانی، محیط زیست، حیات وحش و ... از دیگر ویژگی‌های این ژئوپارک می‌باشد. قشم از انبوه‌ترین و وسیع‌ترین جنگل‌های حرا برخوردار است از این رو سازمان یونسکو، جنگل‌های آن را منحصر به فرد لقب داده و نام آن را در فهرست ذخایر زیست کره جهان

-**نقاط قوت:** ویژگی‌هایی که گروه را در دستیابی به اهداف یاری می‌رسانند. این ویژگی‌ها احتمالاً دارای اثری مثبت در دستیابی مطلوب به اهداف خواهند بود؛ بنابراین، تدابیر گروه باید در جهت تقویت این ویژگی‌ها طراحی شود.

-**نقاط ضعف:** ویژگی‌هایی که در راه رسیدن به اهداف، مضرند و احتمالاً در این راه اثرات منفی خواهند داشت؛ بنابراین، تدابیر گروه باید در جهت تضعیف یا کاهش اثرات منفی این دسته از عوامل طراحی شود.

۲) عوامل بیرونی شامل فرصت‌ها و تهدیدها

این وجه نیز به فرصت‌ها و تهدیدهای بیرونی محیط پیرامونی می‌پردازد. در این بعد عمدتاً توجه و نگاه به عوامل ملی و فراملی به توسعه اکوتوریسم در دستیابی به اهداف، در نظر گرفته شد.

-**فرصت‌ها:** وضعیت‌هایی از محیط پیرامون که می‌توانند به دلیل اثرات مثبت احتمالی، گروه را در دستیابی به اهداف یاری رسانند و در کنار قوت‌های موجود دستیابی به اهداف را سرعت بخشند.

-**تهدیدها:** وضعیت‌هایی از محیط پیرامون که می‌توانند مانعی بر سر راه دستیابی گروه به اهداف باشند؛ بنابراین، تدابیر گروه باید در جهت تبدیل این عوامل بازدارنده به فرصت‌ها و عوامل پیش برنده باشد (Wilson, 2000).

در مرحله بعد، در فرآیند تدوین سیاست‌ها و راهبرد توسعه، با لحاظ کردن جهات قبلی و با توجه به نوع واکنش، و نحوه تعامل هر عامل داخلی و خارجی، ماتریس استراتژی‌ها ترسیم گردیده است. به این ترتیب اولویت‌های راهبردی پیشنهادی برای برطرف کردن و حل نقاط ضعف و تهدیدهای توسعه اکوتوریسم پایدار روستایی جزیره قشم به‌عنوان آسیب‌های مطرح از طریق تقویت فرصت‌ها و قوت‌های موجود برای توسعه اکوتوریسم جزیره قشم با در نظر گرفتن همزمان عوامل مؤثر در محیط بیرونی و درونی ارائه شده‌اند. به منظور تدوین راهبردهای کلی و جامع از ابزارهای ICT به‌عنوان عامل توسعه‌ای روستایی استفاده گردید و راهبردهای ارائه شده با دید فناورانه مورد بازنگری قرار گرفت تا یک راهبرد جامع و کلی

مواد و روش تحقیق

این پژوهش از نوع توصیفی-تحلیلی است. در شیوه توصیفی به مطالعه تجربیات جهانی و داخلی در زمینه بررسی راهکارهای توسعه‌ای اکوتوریسم روستایی پرداخته شد و در شیوه تحلیلی نیز تکنیک تجزیه و تحلیل ماتریس SWOT مورد استفاده قرار گرفت. به منظور امتیاز دهی و تعیین وزن نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها از روش دلفی (انتخاب خبرگان) استفاده شد و به این ترتیب از طریق ماتریس کمی برنامه‌ریزی راهبردی (QSPM)، استراتژی‌های رویکرد فناورانه مبتنی بر فناوری اطلاعات و ارتباطات مقایسه و اولویت‌بندی گردید.

تکنیک SWOT، روش بسیار مفیدی برای تحلیل موقعیت جاری و تصمیم‌گیری، ارزیابی پیامدها و گزینه‌ها برای انتخاب است و نه تنها چشم‌انداز کنونی بلکه فرصت‌ها و تهدیدهای آتی را نیز در نظر می‌گیرد (بدری و همکاران، ۱۳۹۰). از این روش برای شناسایی نقاط قوت و ضعف داخلی و فرصت‌ها و تهدیدهای خارجی که هر سازمان یا قلمرو جغرافیایی با آن روبرو است، استفاده می‌شود. در واقع تجزیه و تحلیل SWOT شناسایی نظام‌مند عواملی است که راهبرد می‌بایست بهترین سازگاری را با آنها داشته باشد. منطق رویکرد مذکور این است که راهبرد تأثیرگذار باید نقاط قوت و فرصت‌های هر مجموعه را حداکثر سازد و ضعف‌ها و تهدیدها را به کمترین میزان برساند (پیرس و رابینسون، ۱۳۷۶). فرآیند اجرایی روش تجزیه و تحلیل SWOT در دو محیط بیرونی و درونی (و هر یک نیز در دو بعد) ساخت‌دهی می‌شوند که عبارت‌اند از:

۱) عوامل درونی شامل نقاط قوت و ضعف

این وجه از فرآیند به تحلیل نقاط قوت/ضعف درونی یک موقعیت گروهی می‌پردازد. در این بعد از مسئله عمدتاً عوامل درونی مؤثر بر توسعه اکوتوریسم مورد توجه قرار گرفت است. که نقاط قوت و ضعف درونی را می‌توان به صورت زیر بیان نمود:

در جهت توسعه اکوتوریسم پایدار روستایی جزیره قشم ارائه گردد (شکل ۲).

ماتریس SOWT	ضعفها (Weaknesses)	قوتها (Strengths)
فرصتها (Opportunities)	راهبرد WO، راهبرد بازنگری (حداقل - حداکثر)	راهبرد SO، راهبرد تهاجمی (حداکثر-حداکثر)
تهدیدها (Threats)	راهبرد WT، راهبرد تدافعی یا بقا (حداقل - حداقل)	راهبرد ST، راهبرد رقابتی یا تنوع (حداکثر - حداقل)

تدوین راهبردهای کوتاه و بلند مدت توسعه اکوتوریسم پایدار روستایی (براساس نتایج دیگر پژوهشگران)

تدوین راهبردهای جامع توسعه اکوتوریسم پایدار روستایی قشم مبتنی بر فناوری اطلاعات و ارتباطات به عنوان عامل توسعه

شکل ۲: ماتریس SWOT و نحوه تدوین راهبردها

جزیره به مثابه بهترین نوع استراتژی برای توسعه گردشگری جزیره قشم معرفی کردند. هاشمی (۱۳۸۹) در مقاله‌ای با عنوان نقش اکوتوریسم در توسعه پایدار روستایی با استفاده از روش ماتریس تحلیلی SWOT نگاهی کاربردی به گردشگری داشته است. که نتایج پژوهش نشانگر برتری نقاط قوت بر نقاط ضعف و برابری فرصت‌ها و تهدیدهای اکوتوریسم است و در نهایت پژوهشگر با بررسی‌های آماری صورت داده برترین نقاط قوت، ضعف و مهمترین فرصت‌ها و تهدیدها را اینگونه بیان نموده است؛ برترین نقاط قوت شامل: افزایش اشتغال‌زایی، کاهش فقر و افزایش مشارکت روستاییان در برنامه‌های توسعه؛ و برترین نقاط ضعف عبارت از: کالایی شدن فرهنگ، کمبود منابع و عدم گرایش روستاییان به کشاورزی و دامپروری هستند. تأمین زیرساخت‌های اساسی و بهبود کیفیت خدمات عمومی، عمده‌ترین فرصت‌ها؛ و واگذاری حق بهره‌برداری از منابع طبیعی به سودجویان و نشت اقتصادی، مهم‌ترین تهدیدات رشد اکوتوریسم در توسعه روستایی به حساب می‌آیند. گلشیری اصفهانی و سرایی (۱۳۸۹) در پژوهش خود تحت عنوان برنامه‌ریزی راهبردی نظام زیست‌محیطی روستا با تجزیه و تحلیل SWOT، بیان می‌کنند که تداوم بحران‌های محیط‌زیست به ویژه در بخش روستاها، انسان را به ضرورت بازنگری در نحوه برخورد

مطالعات اکوتوریستی انجام شده در ایران

براساس تحلیل SWOT

تاکنون مطالعات گوناگونی در زمینه گردشگری و اکوتوریسم صورت گرفته است که به بررسی وضعیت مناطق اکوتوریسی واقع در مناطق روستایی پرداخته و راهکارهایی را در جهت توسعه این مناطق ارائه داده‌اند. در این قسمت به بیان نتایج حاصل از مطالعات پژوهشگرانی پرداخته شده است که از طریق ماتریس تجربه و تحلیل SWOT به ارائه راهکارهای توسعه‌ای مناطق اکوتوریستی روستایی پرداخته‌اند.

محمدی ده‌چشمه و زنگی‌آبادی (۱۳۷۸) در مقاله‌ای با عنوان امکان سنجی توانمندی‌های اکوتوریسم استان چهارمحال و بختیاری به روش SWOT، با بررسی نقاط ضعف و قوت و فرصت‌ها و تهدیدهای گردشگری طبیعی استان، به این نتیجه دست یافتند که مهمترین مشکل توسعه گردشگری طبیعی در استان، به رغم دارا بودن قابلیت‌های فراوان، ضعف مدیریتی و نیز زیرساخت‌ها است. نوحه‌گر و همکاران (۱۳۸۸) در پژوهش خود با عنوان ارزیابی قابلیت‌های طبیعت-گردی جزیره قشم با بهره‌گیری از مدل مدیریت استراتژی SWOT، به ارزیابی قابلیت‌های طبیعت-گردی جزیره قشم در زمینه گردشگری طبیعی پرداخته و در نهایت استراتژی حداکثر استفاده اقتصادی از ورود طبیعت‌گردان با حفظ ارزش‌های

دشت و بیابان لوت پرداخته و همچنین جنبه‌های مدیریت پایدار گردشگری را با رویکرد اکوتوریسم مورد دقت و توجه قرار داده است. بر این اساس به منظور تجزیه و تحلیل و ارائه الگوی مناسب از تحلیل SWOT استفاده نمود و با در نظر گرفتن عوامل تأثیرگذار در منطقه راهبردهایی هم‌سو با توسعه پایدار گردشگری در این مناطق ارائه داد. نتایج حاصل از این تحقیق نشان می‌دهد که با راهبردهای ارائه شده می‌توان اکوتوریسم را به عنوان عاملی در جهت توسعه اقتصادی ملی و محلی این مناطق به شمار آورد. صادقی و همکاران (۱۳۹۱) در پژوهشی تحت عنوان ارزیابی توسعه اکوتوریسم در استان کردستان با مدل استراتژیک SWOT، به ارزیابی توان طبیعی استان کردستان جهت توسعه اکوتوریسم با استفاده از مدل استراتژیک SWOT پرداخته‌اند. نتایج حاکی از توان بالای اکولوژیکی و طبیعی استان جهت توسعه اکوتوریسم است، و فرصت‌های بسیاری جهت توسعه آن در اختیار مسئولان و مدیران بخش مربوطه قرار داده است. این در حالی است که زیرساخت‌های بخش گردشگری و به طور ویژه اکوتوریسم به طور محسوسی با ضعف‌هایی مواجه است که در صورت برنامه‌ریزی صحیح می‌توان از شدت ضعف‌ها و تهدیدها کاسته، نقاط قوت را تثبیت و از فرصت‌های موجود بیشترین بهره‌برداری را به عمل آورد. استراتژی نهایی توسعه توریسم استان یک استراتژی تهاجمی بر پایه تقویت نقاط قوت و استفاده از فرصت‌های موجود است.

یافته‌های تحقیق

در این پژوهش با توجه به مطالعات و بررسی منابع موجود در زمینه‌های توسعه روستایی، اکوتوریسم و گردشگری، نقاط قوت، ضعف و فرصت‌ها و تهدیدهای پیش روی توسعه اکوتوریسم پایدار روستایی قشم مورد شناسایی قرار گرفته (جدول ۱ و ۲) و سپس براساس مطالعات صورت گرفته به تدوین استراتژی-های راهبردی پرداخته شده است (جدول ۳).

با محیط زیست وا می‌دارند. بر این اساس به شناخت پتانسیل‌های نظام زیست‌محیطی منطقه روستایی (به ویژه بخش گندمان) پرداخته‌اند. برای این منظور اقدام به برنامه‌ریزی راهبردی برای رسیدن به یک نظام زیست‌محیطی روستایی مناسب نمودند. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل نظام زیست‌محیطی روستایی منطقه مورد مطالعه با استفاده از روش SWOT حاکی از آن است که الگوی تهاجمی بهترین الگو به منظور سازگاری موقعیت‌های داخلی و خارجی منطقه به شمار می‌آید و در پایان پژوهشگران با توجه به راهبردهای تهاجمی، به ارائه اهداف کمی توسعه نظام زیست‌محیطی روستایی بخش گندمان در سه نوع بلندمدت، میان مدت و کوتاه مدت پرداخته‌اند که یکی از اهداف کمی بلندمدت توسعه را صنعت گردشگری با تأکید بر اکوتوریسم و گردشگری روستایی برشمرده‌اند و توسعه گردشگری را یک راهبرد سودمند دانسته‌اند. بدری و همکاران (۱۳۹۰) در مقاله‌ای با عنوان راهبردهای توسعه اکوتوریسم در شهرستان مریوان، با توجه به موقعیت مناسب ایران در صنعت گردشگری، پژوهشگران انجام برنامه‌ریزی با رویکرد جدید مشارکتی و راهبردی را برای توسعه اکوتوریسم لازم شمرده که این برنامه‌ها می‌تواند یکی از شیوه‌های بهره‌برداری از این فرصت‌ها برای مناطق روستایی و شهرهای میانی باشد. بر این اساس به منظور تدوین راهبردهای لازم در زمینه توسعه اکوتوریسم اقدام به استفاده از مدل SWOT کردند. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل SWOT نشان داده است که به منظور تقویت و توسعه اکوتوریسم پایدار در شهرستان مریوان، لازم است راهبردهای متنوعی به عنوان مجموعه‌ای راهبردی برای سیاست‌گذاری، مدیریت و برنامه‌ریزی اکوتوریسم مورد توجه قرار گیرند و در نهایت راهبردهایی را نیز پیشنهاد دادند. جهانیان و زندی (۱۳۸۹) در مقاله‌ی خود با عنوان بررسی پتانسیل‌های اکوتوریسم مناطق کویری و بیابانی اطراف استان یزد، با استفاده از الگوی تحلیل SOWT، به معرفی پتانسیل‌های اکوتوریستی کویرهای اطراف استان یزد و

جدول ۱: ماتریس ارزیابی عوامل داخلی در اکوتوریسم روستایی

امتیاز وزنی	درجه بندی	وزن	عوامل داخلی
			قوت ها:
۰/۱۸	۳	۰/۰۶	۱- داشتن بار فرهنگی و نقطه اشتراک تمدن انسانی (e,f,h)
۰/۳۲	۴	۰/۰۸	۲- وجود جاذبه‌های متعدد و بی‌نظیر طبیعی و چشم‌اندازهای زیبا و منحصر به فرد در مناطق روستایی جزیره قشم (p,f,k)
۰/۲۴	۴	۰/۰۶	۳- وجود بسیاری از مناطق ناشناخته و بکر طبیعی در اطراف مناطق روستایی (e,g,l)
۰/۲۴	۳	۰/۰۸	۴- سازگاری و استفاده از مهارت‌های بومی (h)
۰/۲۴	۴	۰/۰۶	۵- دارا بودن ارزش افزوده زیاد در مقایسه با صنایع دیگر (h)
۰/۲۴	۳	۰/۰۸	۶- افزایش و تنوع تولیدات روستایی (i)
۰/۳۲	۴	۰/۰۸	۷- مستعد بودن مناطق روستایی جهت سرمایه‌گذاری و برنامه‌ریزی گردشگری (d,f)
۰/۳۲	۴	۰/۰۸	۸- جذابیت برای سرمایه‌گذاران (h)
۰/۳۲	۴	۰/۰۸	۹- اعتقاد مسئولان به اشتغال‌زایی به وسیله گسترش گردشگری و اکوتوریسم به عنوان یکی از مهم‌ترین سازوکارهای مناسب جهت توسعه مناطق روستایی (d)
			ضعف ها:
۰/۰۴	۲	۰/۰۲	۱- ناشناخته ماندن توانایی‌های اکوتوریستی روستایی و باور نداشتن به آنها (a)
۰/۰۸	۲	۰/۰۴	۲- عدم اطلاع رسانی و معرفی جاذبه‌های گردشگری و اکوتوریسمی مناطق روستایی (c,e,g)
۰/۰۸	۲	۰/۰۴	۳- عدم وجود نیروهای متخصص و آموزش دیده در مناطق روستایی (c,d,f)
۰/۰۴	۱	۰/۰۴	۴- عدم آشنایی روستاییان و عدم آموزش آنها در نحوه برخورد با گردشگران (a,d,f)
۰/۰۸	۲	۰/۰۴	۵- عدم شناخت کامل نیازها و خواسته‌های گردشگران (e)
۰/۰۸	۲	۰/۰۴	۶- فقدان یک سیستم واحد برای مدیریت مناطق حفاظت شده (o)
۰/۰۸	۲	۰/۰۴	۷- عدم سرمایه‌گذاری‌های دولتی و خصوصی به واسطه مسائل امنیتی و دیدگاه امنیتی حاکم بر مناطق روستایی (c,f,j)
۰/۰۴	۲	۰/۰۲	۸- عدم مشارکت روستاییان در برنامه‌های توسعه‌ای و اکوتوریستی (d,f,g,z)
۰/۰۴	۲	۰/۰۲	۹- سطح‌های پایین تبلیغات و بودجه برای بخش روستایی (h,l)
۰/۰۴	۱	۰/۰۴	۱۰- قدیمی بودن سیستم بازاریابی و فروش صنایع و محصولات روستایی به گردشگران (h)
۳/۰۲		۱	جمع
منابع: (a): (جهانیان و زندی، ۱۳۸۹)، (c): (صادقی و دیگران، ۱۳۹۱)، (d): (برزگر، ۱۳۹۱)، (e): (ابراهیم‌زاده و یاری، ۱۳۹۰)، (f): (رکن‌الدین افتخاری و مهدوی، ۱۳۸۵)، (g): (بدری و دیگران، ۱۳۹۰)، (p): (کریپور سراسکانرود و نوربخش، ۱۳۸۹)، (h): (Dehghan and at el: 2010)، (i): (هاشمی، ۱۳۸۹)، (j): (رکن‌الدین افتخاری و دیگران، ۱۳۸۹)، (k): (گلشیری اصفهانی و سرایی، ۱۳۸۹)، (l): (Thomas and at el, 2011)، (o): (Ștefănică, 2010)			

حداکثر میزان آن ۴ است. در اینجا مجموع امتیاز وزنی عوامل داخلی برابر با ۳/۰۲ است. درجه‌بندی فرصت‌ها و تهدیدات نیز به این ترتیب می‌باشد: فرصت عالی ۴، فرصت ضعیف ۱، همچنین تهدید خیلی جدی نمره ۱ و تهدید کم دارای نمره ۴ است. این عوامل به صورت کمی بیان شده‌اند تا از هرگونه سوء تعبیر و قضاوت‌های شهودی پرهیز گردد. همان‌طور که در جدول ۲ مشاهده می‌گردد؛ بالاترین و پایین‌ترین وزن در فرصت‌ها و تهدیدات، ۰/۰۶ و پایین‌ترین وزن ۰/۰۲ می‌باشد. مجموع امتیاز وزنی عوامل خارجی برابر با ۲/۳۴ به دست آمده است.

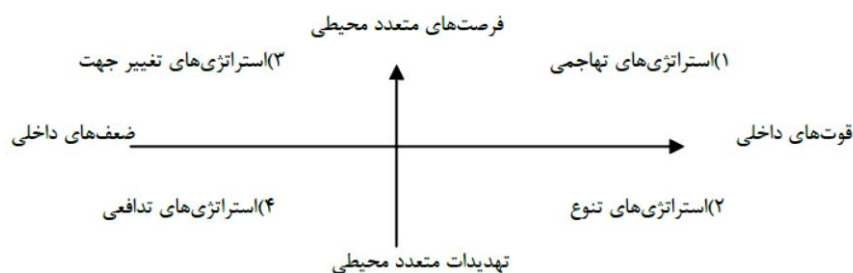
در ماتریس ارزیابی عوامل داخلی مهم‌ترین نقاط قوت و ضعف نشان داده شده است. درجه‌بندی براساس مهم-ترین اولویت، از ۱ تا ۴ امتیاز داده می‌شود. درجه‌بندی قوت‌ها و ضعف‌ها بدین ترتیب است: قوت قوی ۴، قوت ضعیف ۳، ضعف شدید ۱ و ضعف ضعیف ۲ می‌باشد. طبق جدول ۱، در قوت‌ها بالاترین وزن ۰/۰۸ و پایین-ترین وزن ۰/۰۶، در ضعف‌ها بالاترین وزن ۰/۰۴ و پایین‌ترین وزن ۰/۰۲ می‌باشد. سپس از حاصلضرب وزن در درجه، امتیاز وزنی حاصل گردیده و از مجموع امتیاز وزنی، کل نمره مربوط به عوامل داخلی محاسبه شده است. به طوری که میانگین این نمرات ۲/۵ و

جدول ۲: ماتریس ارزیابی عوامل خارجی در اکوتوریسم روستایی

امتیاز وزنی	درجه بندی	وزن	عوامل خارجی
فرصت‌ها:			
۰/۱۲	۳	۰/۰۴	۱- وجود خیل کثیری از علاقه مندان به اکوتوریسم (a)
۰/۲۴	۴	۰/۰۶	۲- ظرفیت‌ها و قابلیت‌های بالای سرمایه‌گذاری در مناطق روستایی (c)
۰/۱۸	۳	۰/۰۶	۳- وجود انگیزه در میان مناطق روستایی برای توسعه اکوتوریسم و جذب توریست (d)
۰/۱۶	۴	۰/۰۴	۴- اشتغال‌زایی و ایجاد درآمد پایدار برای جامعه محلی (c,e,g,i)
۰/۱۲	۳	۰/۰۴	۵- توجه دولت به امر توسعه گردشگری در سال‌های اخیر (c,f,g)
۰/۱۲	۳	۰/۰۴	۶- پرداخت تسهیلات خود اشتغالی و هدایت افراد بومی برای تشکیل شرکت‌های تعاونی و تشکل‌های مردم نهاد (h)
۰/۱۶	۴	۰/۰۴	۷- امکان بهره برداری از ارتباطات اینترنتی و رایانه‌ای با توجه به مراکز ICT روستایی (i)
۰/۰۶	۳	۰/۰۲	۸- برگزاری دوره‌های آموزشی جهانگردی و صنایع دستی به صورت الکترونیکی (h,j)
۰/۱۲	۳	۰/۰۴	۹- استفاده از رسانه‌ها و کانون‌های تبلیغاتی جهت معرفی فرهنگ غنی و طبیعت بکر (c)
۰/۱۸	۳	۰/۰۶	۱۰- امکان استفاده از پورتال‌ها و شبکه‌های اجتماعی در اینترنت (l)
۰/۱۸	۳	۰/۰۶	۱۱- یافتن بازارهای گردشگری با بیشترین تطابق با جاذبه‌ها و امکانات گردشگری و اکوتوریستی (e)
۰/۱۲	۳	۰/۰۴	۱۲- افزایش فعالیت‌های اینترنت بازار یابی (l)
تهدیدات:			
۰/۰۶	۱	۰/۰۶	۱- تخریب عوارض جغرافیایی طبیعی (a)
۰/۰۶	۱	۰/۰۶	۲- تأثیرات سوء فرهنگی و اجتماعی با ورود گردشگران به مناطق روستایی (c,d,e,f,g)
۰/۰۲	۱	۰/۰۲	۳- عدم وجود سازمان‌های مردمی (NGO) فعال در زمینه توریسم (z)
۰/۰۸	۲	۰/۰۴	۴- کمبود و فقدان زمینه‌های تبلیغی و اطلاع‌رسانی (c,g)
۰/۰۸	۲	۰/۰۴	۵- ضعف مدیریت توریسم و اکو توریسم (c,g)
۰/۰۴	۱	۰/۰۴	۶- واگذاری حق بهره‌برداری از منابع طبیعی به سودجویان به بهانه توسعه اکوتوریسم (i)
۰/۰۴	۱	۰/۰۴	۷- ورود سرمایه گذاران غیر بومی به روستاها و بهره‌برداری اقتصادی آنان (i)
۰/۰۴	۱	۰/۰۴	۸- امکان عدم بهره‌برداری اقتصادی روستاییان به دلیل تأمین نیازهای اکوتوریست‌ها از منابع غیر بومی توسط تورگردانان (i)
۰/۰۴	۲	۰/۰۲	۹- حوادث تروریستی و امنیتی به عنوان بازدارنده اصلی به سفر (l)
۰/۰۴	۱	۰/۰۴	۱۰- تخریب مناطق حفاظت شده از طریق بهره‌برداری غیر منطقی از منابع طبیعی و گردشگری غیر مسئولانه و غیر زیست محیطی (o)
۰/۰۴	۱	۰/۰۴	۱۱- عدم هماهنگی بخش‌های مختلف مرتبط با گردشگری و اکوتوریسم روستایی (e)
۰/۰۴	۲	۰/۰۲	۱۲- تعارض و تفاوت میان فرهنگ گردشگران (اکوتوریست‌ها) و مردم محلی روستا (f)
۲/۳۴		۱	جمع

منابع: (a): (جهانیان و زندی، ۱۳۸۹)، (c): (صادقی و دیگران، ۱۳۹۱)، (d): (برزگر، ۱۳۹۱)، (e): (ابراهیم‌زاده و یاری، ۱۳۹۰)، (f): (رکن‌الدین افتخاری و مهدوی، ۱۳۸۵)، (g): (بدری و دیگران، ۱۳۹۰)، (h): (Dehghan and et al, 2010)، (i): (هاشمی، ۱۳۸۹)، (j): (رکن‌الدین افتخاری و دیگران، ۱۳۸۹)، (l): (Thomas and et al, 2011)، (o): (Ștefăniță, 2010).

تشکیل ماتریس SWOT
 ماتریس SWOT عوامل داخلی و خارجی را با هم
 پیوند می‌دهد و به عنوان پایه‌ای برای استراتژی‌های
 ممکن به شمار می‌آید. این ابزار تحلیلی استراتژی
 هایی را ایجاد می‌نماید که می‌تواند در QSPM مورد
 استفاده قرار گیرد (موحدی و همکاران، ۱۳۹۱).

شکل ۳: نمودار تجزیه و تحلیل SWOT در اکوتوریسم روستایی

طبق نمودار تجزیه و تحلیل و براساس امتیاز وزنی حاصل از عوامل داخلی و خارجی برای توسعه اکوتوریسم پایدار روستایی، "استراتژی‌های تغییر جهت" توصیه می‌شود.

جدول ۳: ماتریس SWOT در اکوتوریسم روستایی

ماتریس	W	S
O	WO1- ایجاد بستر مناسب برای استفاده از ظرفیت‌های گردشگری و اکوتوریستی مناطق روستایی و نوای اطراف آنها (a)	SO1- شناخت و معرفی ظرفیت‌های گردشگری مناطق روستایی (a)
	WO2- توسعه تورهای ویژه مناطق روستایی (a)	SO2- برگزاری دوره‌های آموزشی در خصوص تربیت راهنمایان تور آگاه به توانمندی‌های گردشگری مناطق روستایی (a)
	WO3- بهبود وضعیت بازاریابی به منظور جذب اکوتوریست‌ها به مناطق روستایی (a)	SO3- فرهنگ‌سازی و ترویج فرهنگ توریست‌پذیری به روستاییان (a,d)
	WO4- استفاده از بازاریابی‌های جدید مانند بازاریابی شبکه‌های اجتماعی (h)	SO4- به کارگیری بازاریابی اینترنتی (d)
	WO5- ایجاد کمیته‌های مشترک بین سازمان‌های دولتی و خصوصی مرتبط و دست‌اندرکاران به منظور هماهنگ ساختن فعالیت‌ها (a)	SO5- تشکیل تعاونی‌های گردشگری توسط ساکنان روستایی و آموزش گردشگری از طریق نشست‌ها و جلسات متعدد به مردم بومی (d)
	WO6- بازنگری در سیاست‌های دولت در زمینه جذب سرمایه‌گذاری (g)	SO6- تقویت ظرفیت‌های سرمایه‌گذاری با توجه به پتانسیل‌های بالای روستاها (g)
	WO7- توسعه و تقویت برنامه‌های تبلیغاتی در ارتباط با معرفی قابلیت‌های اکوتوریستی مناطق روستایی (c,d)	SO7- تقویت سرمایه‌گذاری برای ایجاد فرصت‌های اشتغال برای مردم محلی و روستا با توجه به قابلیت‌های موجود (g)
	WO8- بازنگری در استفاده از مسئولان و افراد بومی برای راهنمایی هرچه بیشتر گردشگران و اکوتوریست‌ها (g)	SO8- تقویت و بازسازی زیرساخت‌های گردشگری و اکوتوریسم و ایجاد زیرساخت‌های جدید در روستا برای جذب هرچه بیشتر گردشگران و اکوتوریست‌ها (g)
	WO9- بازنگری در تبلیغات سوء صورت گرفته در مورد امنیت مناطق روستایی برای تغییر دید گردشگران و اکوتوریست‌ها نسبت به منطقه (g)	SO9- ایجاد زمینه‌ی مساعد در روستاها برای سرمایه‌گذاری در تولیدات محصولاتی مثل صنایع روستایی که برای گردشگران جذاب است (d)
	WO10- اطلاع رسانی و تبلیغات مناسب در رسانه‌های جمعی و اینترنت برای تشویق و ترغیب گردشگران و اکوتوریست‌ها (h)	SO10- تشویق بخش خصوصی برای سرمایه‌گذاری در بخش اکوتوریسم مناطق روستایی جهت جذب گردشگر و افزایش درآمد مردم منطقه (d,h)
T	WT1- تخصیص اعتبار در جهت توسعه منابع، زیرساخت‌ها و امکانات موجود (a)	ST1- تخصیص اعتبار برای محافظت از طبیعت (a)
	WT2- ارتقاء و بهبود فعالیت‌های تبلیغاتی (a)	ST2- توجه به تأثیرات منفی توسعه اکوتوریسم و تلاش در جهت به حداقل رساندن این تأثیرات و توسعه پایدار (b)
	WT3- راه‌اندازی مؤسسات توسعه گردشگری و تربیت نیروی متخصص (c)	ST3- تأمین امنیت گردشگران از طریق ایجاد اعتماد در آنها و فراهم آوردن فضای بهینه و توأم با آرامش (c)
	WT4- تدوین قوانین و مقررات ویژه جهت کاهش اثرات منفی زیست محیطی (d)	ST4- تنوع بخشی به فعالیت‌های تبلیغاتی جهت معرفی جاذبه‌های اکوتوریستی (d)
	WT5- توسعه خدمات و امکانات در زمینه‌های خدماتی، اقامتی و بهداشتی (d)	ST5- تنوع بخشی در ارائه خدمات توریستی به منظور جلب رضایت اکوتوریست‌ها (d)
	WT6- ایجاد بسترهای مناسب جهت فعالیت بخش خصوصی از قبیل ارائه تسهیلات و وام‌های کم‌بهره برای انجام فعالیت‌های اکوتوریستی در مناطق روستایی (d)	ST6- توسعه و تجهیز مسیرهای توریستی و بهسازی جاده‌های منتهی به نواحی روستایی مقصد با نصب علائم و تدوین دفترچه‌هایی برای گردشگران (d)
	WT7- استفاده از بسترهای اینترنت و شبکه‌های گردشگری جهت آموزش نیروهای متخصص گردشگری در مناطق روستایی (d)	ST7- تنوع بخشی در ایجاد فرصت‌های شغلی جدید برای مردم محلی (d)
	WT8- جلوگیری از ورود و تأثیر فرهنگ‌های بیگانه با فرهنگ بومی برای حفظ آداب و رسوم محلی (g)	ST8- تنوع بخشی ظرفیت‌های سرمایه‌گذاری برای کسب سود و درآمد بیشتر (g)
	WT9- جلوگیری از تبلیغات سوء در رابطه با امنیت مناطق روستایی (g)	ST9- تنوع بخشی به ارتباطات اجتماعی و فرهنگی برای کاهش تأثیرات سوء فرهنگی و اجتماعی ناشی از حضور گردشگران و اکوتوریست‌ها (g)
	WT10- بهبود مدیریت سایت‌های گردشگری و اکوتوریستی روستایی (h)	ST10- تنوع بخشی و جلب مشارکت بخش خصوصی برای سرمایه‌گذاری (g)

منابع: (a): (جهانیان و زندی، ۱۳۸۹)، (b): (Hall and at el, 1999)، (c): (صادقی و دیگران، ۱۳۹۱)، (d): (برزگر، ۱۳۹۱)، (g): (بدری و دیگران، ۱۳۹۰)، (h): (Dehghan and at el, 2010).

اولویت‌بندی استراتژی‌ها براساس ماتریس کمی

برنامه‌ریزی راهبردی QSPM

QSPM ابزاری برای مقایسه و اولویت بندی عوامل کلیدی داخلی و خارجی است (موحدی و همکاران، ۱۳۹۱). با تشکیل ماتریس کمی برنامه‌ریزی راهبردی (QSPM)، راهبردهای موجود در ماتریس SWOT اولویت‌بندی می‌شود (بشردوست و همکاران، ۱۳۹۰): تشکیل ماتریس کمی برنامه‌ریزی راهبردی در شش گام به صورت زیر انجام شده است:

۱- فرصت‌ها و تهدیدهای خارجی و قوت‌ها و ضعف‌های داخلی در ستون راست QSPM فهرست می‌شود. سپس ستون دوم امتیازات هر یک از این عوامل بحرانی موفقیت، با توجه به ماتریس عوامل داخلی و خارجی درج می‌شوند.

۲- با در نظر گرفتن مرحله دوم فرموله کردن (مرحله تلفیق و ترکیب)، راهبردهای شدنی و قابل اجرا یا همان راهبردهای ترکیبی که هدف اولویت‌بندی آنهاست، در ردیف بالای ماتریس QSPM نوشته می‌شوند. در این پژوهش با توجه به رویکرد فناوری

توسعه پایدار محیط جغرافیایی

۴- با ضرب وزن هر عامل در نمره جذابیت، جذابیت راهبرد (TAS) محاسبه گردیده است.
 ۵- برای به دست آمدن جذابیت کل هر راهبرد، مجموع اعداد ستون جذابیت هر راهبرد محاسبه شده است.
 ۶- راهبردها براساس نمره به دست آمده از جذابیت کل هر راهبرد، از بیشترین نمره تا کمترین نمره اولویت-بندی گردیدند (جدول ۴).

اطلاعات و ارتباطات ۸ عامل به عنوان راهبردهای قابل اجرا در نظر گرفته است.
 ۳- خبرگان براساس میزان تأثیر و جذابیت هر عامل داخلی و خارجی، امتیازی بین ۱ تا ۴ را به راهبرد مربوطه اختصاص داده‌اند که به عنوان نمره جذابیت با (AS) نشان داده شده است. بالاترین جذابیت = ۴، پایین‌ترین جذابیت = ۱ می‌باشد. در صورتی که عامل مورد نظر تأثیری در تدوین یا انتخاب راهبرد نداشته باشد، نمره بی‌تفاوتی یا صفر به آن تعلق خواهد گرفت.

جدول ۴: ماتریس QSPM توسعه اکوتوریسم پایدار روستایی جزیره قشم

ST7		WT7		WT4		SO10		SO3		WO10		WO5		WO4		وزن	عوامل استراتژیک
TAS	AS	TAS	AS	TAS	AS	TAS	AS	TAS	AS	TAS	AS	TAS	AS	TAS	AS		
فرصت‌ها:																	
۰/۱۶	۴	۰/۱۶	۴	-	-	۰/۱۶	۴	۰/۱۶	۴	۰/۱۶	۴	۰/۱۲	۳	۰/۱۶	۴	۰/۰۴	۱- وجود خیل کثیری از علاقه مندان به اکوتوریسم (h)
۰/۱۶	۴	۰/۱۸	۳	۰/۱۸	۳	۰/۲۴	۴	۰/۰۶	۱	۰/۱۸	۳	۰/۱۲	۲	۰/۲۴	۴	۰/۰۶	۲- ظرفیت‌ها و قابلیت‌های بالای سرمایه‌گذاری در مناطق روستایی (c)
۰/۱۲	۲	۰/۲۴	۴	-	-	۰/۱۸	۳	۰/۲۴	۴	۰/۲۴	۴	۰/۱۸	۳	۰/۲۴	۴	۰/۰۶	۳- وجود انگیزه در میان مناطق روستایی برای توسعه اکوتوریسم و جذب توریست (d)
۰/۱۶	۴	۰/۱۶	۴	۰/۰۴	۱	۰/۱۶	۴	۰/۱۶	۴	۰/۱۶	۴	۰/۱۲	۲	۰/۱۶	۴	۰/۰۴	۴- اشتغال‌زایی و ایجاد درآمد پایدار برای جامعه محلی (c,e,g,j)
۰/۱۲	۳	۰/۰۸	۲	۰/۱۶	۴	۰/۱۲	۳	۰/۱۲	۳	۰/۱۶	۴	۰/۱۶	۴	۰/۰۸	۲	۰/۰۴	۵- توجه دولت به امر توسعه گردشگری در سال‌های اخیر (c,f,g)
۰/۱۶	۴	۰/۱۲	۳	۰/۱۶	۴	۰/۱۶	۴	۰/۱۶	۴	۰/۰۸	۲	۰/۱۲	۳	-	-	۰/۰۴	۶- پرداخت تسهیلات خود اشتغالی و هدایت افراد بومی برای تشکیل شرکت‌های تعاونی و تشکل‌های مردم نهاد (h)
۰/۱۶	۴	۰/۱۶	۴	۰/۰۸	۲	۰/۰۸	۲	۰/۱۲	۳	۰/۱۶	۴	۰/۱۲	۳	۰/۱۶	۴	۰/۰۴	۷- امکان بهره برداری از ارتباطات اینترنتی و رایانه‌ای با توجه به مراکز ICT روستایی (j)
۰/۰۶	۳	۰/۰۸	۴	-	-	۰/۰۴	۲	۰/۰۸	۴	۰/۰۸	۴	۰/۰۲	۱	۰/۰۴	۲	۰/۰۲	۸- برگزاری دوره‌های آموزشی جهانگردی و صنایع دستی به صورت الکترونیکی (h,j)
۰/۰۸	۲	۰/۰۸	۲	-	-	۰/۱۶	۴	۰/۱۲	۳	۰/۱۶	۴	۰/۰۸	۲	۰/۱۶	۴	۰/۰۴	۹- استفاده از رسانه‌ها و کانون‌های تبلیغاتی جهت معرفی فرهنگ غنی و طبیعت بکر (c)
۰/۰۶	۱	۰/۲۴	۴	۰/۱۲	۲	۰/۲۴	۴	۰/۱۸	۳	۰/۲۴	۴	۰/۲۴	۴	۰/۲۴	۴	۰/۰۶	۱۰- امکان استفاده از پورتال‌ها و شبکه‌های اجتماعی در اینترنت (l)
۰/۲۴	۴	۰/۰۶	۱	-	-	۰/۱۸	۳	-	-	-	-	۰/۱۲	۲	۰/۲۴	۴	۰/۰۶	۱۱- یافتن بازارهای گردشگری با بیشترین تطابق با جاذبه‌ها و امکانات گردشگری و اکوتوریستی (e)
۰/۱۶	۴	-	-	۰/۱۲	۳	۰/۰۸	۲	-	-	۰/۱۶	۴	-	-	۰/۱۶	۴	۰/۰۴	۱۲- افزایش فعالیت‌های اینترنت بازاریابی (l)

تهديدات:																	
-	-	۰/۱۸	۳	۰/۲۴	۴	-	-	۰/۱۸	۳	-	-	۰/۱۲	۲	-	-	۰/۰۶	۱- تخریب عوارض جغرافیایی طبیعی (a)
-	-	۰/۲۴	۴	-	-	-	-	۰/۱۲	۲	۰/۰۶	۱	۰/۱۸	۳	-	-	۰/۰۶	۲- تأثیرات سوء فرهنگی و اجتماعی با ورود گردشگران به مناطق روستایی (c,d,e,f,g)
۰/۰۴	۲	-	-	-	-	۰/۰۶	۳	۰/۰۴	۲	-	-	۰/۰۶	۳	۰/۰۴	۲	۰/۰۲	۳- عدم وجود سازمان های مردمی (NGO) فعال در زمینه توریسم (z)
۰/۰۸	۲	۰/۱۲	۳	-	-	۰/۱۲	۳	۰/۱۶	۴	۰/۱۶	۴	۰/۰۸	۲	۰/۱۲	۳	۰/۰۴	۴- کمبود و فقدان زمینه های تبلیغی و اطلاع رسانی (c,g)
۰/۰۴	۱	۰/۱۲	۳	۰/۱۲	۳	۰/۱۲	۳	-	-	۰/۱۲	۳	۰/۱۶	۴	۰/۰۸	۲	۰/۰۴	۵- ضعف مدیریت توریسم و اکو توریسم (c,g)
-	-	-	-	۰/۱۲	۳	۰/۰۸	۲	-	-	-	-	-	-	-	-	۰/۰۴	۶- واگذاری حق بهره برداری از منابع طبیعی به سودجویان به بهانه توسعه اکوتوریسم (i)
۰/۱۶	۴	۰/۰۸	۲	۰/۰۸	۲	۰/۱۲	۳	-	-	۰/۰۴	۱	۰/۱۶	۴	۰/۱۲	۳	۰/۰۴	۷- ورود سرمایه گذاران غیر بومی به روستاها و بهره برداری اقتصادی آنان (i)
۰/۱۲	۳	۰/۰۴	۱	۰/۰۸	۲	۰/۰۸	۲	-	-	-	-	۰/۰۸	۲	۰/۰۸	۲	۰/۰۴	۸- امکان عدم بهره برداری اقتصادی روستاییان به دلیل تأمین نیازهای اکوتوریست ها از منابع غیر بومی توسط تورگردانان (i)
۰/۰۴	۲	۰/۰۶	۳	۰/۰۶	۳	۰/۰۶	۳	-	-	۰/۰۸	۴	۰/۰۶	۳	-	-	۰/۰۲	۹- حوادث تروریستی و امنیتی به عنوان بازدارنده اصلی به سفر (l)
-	-	۰/۱۲	۳	۰/۱۶	۴	-	-	۰/۰۸	۲	۰/۰۴	۱	۰/۰۸	۲	۰/۰۴	۱	۰/۰۴	۱۰- تخریب مناطق حفاظت شده از طریق بهره برداری غیر منطقی از منابع طبیعی و گردشگری غیر مسئولانه و غیر زیست محیطی (o)
۰/۰۸	۲	-	-	۰/۱۲	۳	۰/۰۴	۱	۰/۰۸	۲	۰/۱۲	۳	۰/۱۶	۴	-	-	۰/۰۴	۱۱- عدم هماهنگی بخش های مختلف مرتبط با گردشگری و اکوتوریسم روستایی (e)
-	-	۰/۰۸	۴	-	-	-	-	۰/۰۴	۲	۰/۰۶	۳	-	-	۰/۰۲	۱	۰/۰۲	۱۲- تعارض و تفاوت میان فرهنگ گردشگران (اکوتوریست ها) و مردم محلی روستا (f)
قوت ها:																	
-	-	۰/۱۲	۲	-	-	۰/۱۸	۳	-	-	۰/۱۸	۳	۰/۰۶	۱	۰/۱۲	۲	۰/۰۶	۱- داشتن بار فرهنگی و نقطه اشتراک تمدن انسانی (e,f,h)
۰/۳۲	۴	۰/۳۲	۴	۰/۱۶	۲	۰/۲۴	۳	-	-	۰/۳۲	۴	۰/۰۸	۱	۰/۳۲	۴	۰/۰۸	۲- وجود جاذبه های متعدد و بی نظیر طبیعی و چشم اندازهای زیبا و منحصر به فرد در مناطق روستایی جزیره قشم (p,f,k)
۰/۱۸	۳	۰/۱۸	۳	۰/۰۶	۱	۰/۲۴	۴	۰/۰۶	۱	۰/۲۴	۴	۰/۰۶	۱	۰/۱۸	۳	۰/۰۶	۳- وجود بسیاری از مناطق ناشناخته و بکر طبیعی در اطراف مناطق روستایی (e,g,l)
۰/۳۲	۴	۰/۳۲	۴	-	-	۰/۲۴	۳	۰/۲۴	۳	۰/۲۴	۳	۰/۳۲	۴	۰/۱۶	۲	۰/۰۸	۴- سازگاری و استفاده از مهارت های بومی (h)
۰/۱۸	۳	۰/۲۴	۴	۰/۱۸	۳	۰/۲۴	۴	۰/۲۴	۴	-	-	۰/۱۲	۲	۰/۲۴	۴	۰/۰۶	۵- دارا بودن ارزش افزوده زیاد در مقایسه با صنایع دیگر (h)
۰/۲۴	۳	۰/۳۲	۴	۰/۱۶	۲	۰/۳۲	۴	۰/۳۲	۴	۰/۳۲	۴	۰/۱۶	۲	۰/۳۲	۴	۰/۰۸	۶- افزایش و تنوع تولیدات روستایی (i)
۰/۲۴	۳	۰/۳۲	۴	۰/۳۲	۴	۰/۳۲	۴	۰/۲۴	۳	۰/۱۶	۲	۰/۳۲	۴	۰/۳۲	۴	۰/۰۸	۷- مستعد بودن مناطق روستایی جهت سرمایه گذاری و برنامه ریزی گردشگری (d,f)
۰/۳۲	۴	-	-	-	-	۰/۳۲	۴	۰/۲۴	۳	۰/۱۶	۲	۰/۲۴	۳	۰/۳۲	۴	۰/۰۸	۸- جذابیت برای سرمایه گذاران (h)
۰/۳۲	۴	-	-	۰/۲۴	۳	۰/۲۴	۳	۰/۳۲	۴	۰/۰۸	۱	۰/۳۲	۴	۰/۳۲	۴	۰/۰۸	۹- اعتقاد مسئولان به اشتغال زایی به وسیله گسترش گردشگری و اکوتوریسم به عنوان یکی از مهم ترین سازوکارهای مناسب جهت توسعه مناطق روستایی (d)

ضعف ها:																	
۰/۰۸	۴	۰/۰۸	۴	-	-	۰/۰۲	۱	-	-	۰/۰۶	۳	-	-	۰/۰۸	۴	۰/۰۲	۱- ناشناخته ماندن توانایی‌های اکوتوریستی روستایی و یاور نداشتن به آنها (a)
۰/۰۴	۱	۰/۱۲	۳	-	-	۰/۰۸	۲	-	-	۰/۱۶	۴	۰/۰۸	۲	۰/۱۶	۴	۰/۰۴	۲- عدم اطلاع رسانی و معرفی جاذبه‌های گردشگری و اکوتوریسمی مناطق روستایی (c,e,g)
-	-	۰/۱۶	۴	-	-	۰/۰۴	۱	۰/۰۸	۲	۰/۱۶	۴	۰/۰۴	۱	-	-	۰/۰۴	۳- عدم وجود نیروهای متخصص و آموزش دیده در مناطق روستایی (c,d,f)
۰/۰۴	۱	۰/۱۶	۴	-	-	-	-	۰/۱۶	۴	۰/۱۶	۴	۰/۰۴	۱	-	-	۰/۰۴	۴- عدم آشنایی روستاییان و عدم آموزش آنها در نحوه برخورد با گردشگران (a,d,f)
۰/۰۴	۱	۰/۱۶	۴	-	-	-	-	-	-	۰/۱۶	۴	۰/۰۸	۲	۰/۰۴	۱	۰/۰۴	۵- عدم شناخت کامل نیازها و خواسته‌های گردشگران (e)
-	-	-	-	۰/۰۸	۲	۰/۰۸	۲	-	-	۰/۰۸	۲	۰/۱۶	۴	-	-	۰/۰۴	۶- فقدان یک سیستم واحد برای مدیریت مناطق حفاظت شده (O)
۰/۱۲	۳	۰/۰۴	۱	۰/۰۴	۱	۰/۱۲	۳	-	-	۰/۱۶	۴	۰/۱۶	۴	۰/۱۲	۳	۰/۰۴	۷- عدم سرمایه‌گذاری‌های دولتی و خصوصی به واسطه مسائل امنیتی و دیدگاه امنیتی حاکم بر مناطق روستایی (c,f,j)
۰/۰۴	۲	۰/۰۶	۳	۰/۰۴	۲	۰/۰۲	۱	۰/۰۶	۳	۰/۰۸	۴	۰/۰۸	۴	۰/۰۲	۱	۰/۰۲	۸- عدم مشارکت روستاییان در برنامه‌های توسعه‌ای و اکوتوریستی (d,f,g,i,j)
۰/۰۶	۳	۰/۰۴	۲	-	-	۰/۰۴	۲	۰/۰۲	۱	۰/۰۸	۴	۰/۰۶	۳	۰/۰۶	۳	۰/۰۲	۹- سطح‌های پایین تبلیغات و بودجه برای بخش روستایی (h,i)
۰/۱۲	۳	۰/۰۴	۱	-	-	۰/۰۴	۱	-	-	۰/۱۲	۳	۰/۰۴	۱	۰/۱۶	۴	۰/۰۴	۱۰- قدیمی بودن سیستم بازاریابی و فروش صنایع و محصولات روستایی به گردشگران (h)
۰/۰۴	۱	-	-	۰/۱۲	۳	-	-	۰/۰۸	۲	۰/۱۶	۴	۰/۱۶	۴	۰/۰۸	۲	۰/۰۴	۱۱- عدم هماهنگی بخش‌های مختلف مرتبط با گردشگری و اکوتوریسم روستایی (e)
-	-	۰/۰۸	۴	-	-	-	-	۰/۰۶	۳	۰/۰۸	۴	-	-	۰/۰۶	۳	۰/۰۲	۱۲- تعارض و تفاوت میان فرهنگ گردشگران(اکوتوریست‌ها) و مردم محلی روستا (f)
۴/۹۰		۵/۳۶		۳/۲۴		۵/۲۶		۴/۲۲		۵/۶۲		۵/۱۲		۵/۴۶			جمع

بنابراین اولویت انتخاب راهبردها با روش QSPM به شرح جدول ۵ قابل مشاهده است.

جدول ۵: اولویت راهبردها

اولویت راهبردها	اولویت انتخاب راهبردها با روش: QSPM راهبردهای کلی	ردیف
اولویت دوم	WO4: استفاده از بازاریابی‌های جدید مانند بازاریابی شبکه‌های اجتماعی	۱
اولویت پنجم	WO5: ایجاد کمیته‌های مشترک بین سازمان‌های دولتی و خصوصی مرتبط و دست‌اندرکاران به منظور هماهنگ ساختن فعالیت‌ها	۲
اولویت اول	WO10: اطلاع رسانی و تبلیغات مناسب در رسانه‌های جمعی و اینترنت برای تشویق و ترغیب گردشگران و اکوتوریست‌ها	۳
اولویت هفتم	SO3: فرهنگ‌سازی و ترویج فرهنگ توریست‌پذیری به روستاییان	۴
اولویت چهارم	SO10: تشویق بخش خصوصی برای سرمایه‌گذاری در بخش اکوتوریسم مناطق روستایی جهت جذب گردشگر و افزایش درآمد مردم منطقه	۵
اولویت هشتم	WT4: تدوین قوانین و مقررات ویژه جهت کاهش اثرات منفی زیست محیطی	۶
اولویت سوم	WT7: استفاده از بسترهای اینترنت و شبکه‌های گردشگری جهت آموزش نیروهای متخصص گردشگری در مناطق روستایی	۷
اولویت ششم	ST7: تنوع بخشی در ایجاد فرصت‌های شغلی جدید برای مردم محلی	۸

همچنین با استفاده از شیوه‌های بازاریابی الکترونیکی زمینه را برای فعال شدن مؤسسات گردشگری کوچک محلی در مناطق روستایی همجوار با جاذبه‌های اکوتوریستی، معرفی اقامتگاه‌های روستایی و معرفی سایر مایحتاج طبیعت گردان با تکیه بر پتانسیل‌های محلی موجود فراهم نمود. شکل‌گیری این قبیل مؤسسات و فعالیت‌های اقتصادی محلی و تداوم موفقیت آنها در عرصه رقابت مستلزم شناخت و پیاده‌سازی الگوهای صحیح در این صنعت و برخورداری از آگاهی نسبی این حوزه است. در همین راستا با بهره‌گیری از امکانات بالقوه موجود در فضای اینترنت و شبکه‌های گردشگری، ضروری است برنامه‌ریزی‌هایی در جهت آموزش افراد محلی با استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات انجام شود. از سوی دیگر توفیق در تمام این موارد مستلزم جلب مشارکت سرمایه‌گذاران متنوع در بخش خصوصی است که به عنوان اولویت دیگر حاصل از امتیازات QSPM نیز ملاحظه گردید. بدیهی است تنها با تکیه بر پتانسیل‌های محلی امکان موفقیت دراز مدت در عرصه اکوتوریسم پایدار فراهم نخواهد شد و لازم است زمینه‌های حضور سرمایه‌گذاران و راهکارهای تشویقی جذب سرمایه مورد توجه برنامه‌ریزان قرار گیرد. با تعیین یک راهبرد مبتنی بر فناوری اطلاعات و ارتباطات به عنوان ابزار توسعه روستایی و عاملی تأثیرگذار در توسعه اکوتوریسم پایدار، می‌توان ضمن ایجاد بسترهای لازم جهت معرفی اکوتوریسم روستایی جزیره قشم، موجب توسعه این صنعت در قالب اکوتوریسم الکترونیکی قشم گردید و با فراهم نمودن فرصت‌های شغلی به متنوع سازی اقتصادی منطقه یاری رساند.

بحث و نتیجه گیری

روستاها با وجود در اختیار داشتن منابع طبیعی و چشم‌اندازهای زیبا و بکر، با مشکلات فراوانی از جمله فقر و بیکاری مواجه هستند که توسعه و ایجاد اشتغال پایدار در روستاها را با مشکل مواجه ساخته است. براین اساس برای از پیش‌رو برداشتن این موانع باید اقداماتی را در جهت تدوین راهبردهای توسعه‌ای روستا اجرا نمود. با توجه به جاذبه‌های موجود در این مناطق، اکوتوریسم می‌تواند یکی از موارد مهم در جهت توسعه روستایی باشد. مکان‌های طبیعی جزیره قشم به ویژه اکوتوریسم آن دارای ویژگی‌های منحصر به فردی است که با به کارگیری ابزارهای ICT و برنامه ریزی دقیق می‌تواند زمینه جذب گردشگران را به این جزیره زیبا فراهم نماید. با در اختیار داشتن جاذبه‌های طبیعی، استفاده از روش‌های نوین مبتنی بر فناوری اطلاعات می‌تواند به نتایج ارزنده‌ای در جذب گردشگران داخلی و خارجی به این نقطه از خلیج فارس منجر گردد و روند رشد و توسعه اقتصادی این منطقه مؤثر واقع شود. با توجه به نتایج حاصل از این پژوهش و بررسی امتیازات وزنی عوامل داخلی (۳/۰۲) و عوامل خارجی (۲/۳۴) مشخص است که برنامه‌ریزی توسعه اکوتوریسم جزیره قشم باید براساس استراتژی تغییر جهت تدوین شوند. بالاترین امتیازات کسب شده از ماتریس کمی برنامه‌ریزی راهبردی (QSPM) و اولویت‌های به دست آمده از آن، نشان می‌دهد به منظور توسعه اکوتوریسم پایدار این منطقه لازم است با بهره‌گیری از ابزارهای الکترونیکی و روش‌های نوین ارتباطی مانند شبکه‌های اجتماعی و ... ضمن معرفی جاذبه‌های گردشگری روستایی به ترغیب گردشگران برای بازدید از اماکن اکوتوریستی اقدام نمود و

پانویس

1-Sadler

منابع و مأخذ

فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۴، شماره ۳، صص ۱۵۱-۱۶۴.

-آیت، س.س. و اعظمیان، ا.، ۱۳۹۰. تأثیر فناوری اطلاعات و ارتباطات بر توانمندسازی زنان روستایی،

فصلنامه توسعه تکنولوژی صنعتی، شماره هفده، صص ۸۱-۹۲.

-بهروان، ج.، ۱۳۹۰. جامعه شناسی روستایی، انتشارات جامعه شناسان، تهران، ۳۳۶ص.

-پاپلی یزدی، م.ج. و ابراهیمی، م.ا.، ۱۳۸۱. نظریه های توسعه روستایی، انتشارات سمت، تهران، ۳۲۰ص.

-پیرس، ج. و رابینسون، ری.، ۱۳۸۸. برنامه ریزی و مدیریت استراتژیک، ترجمه سهراب خلیلی شورینی، یادواره کتاب، تهران، ۶۲۴ص.

-جهانیان، م. و زندی، ا.، ۱۳۸۹. «بررسی پتانسیل های اکوتوریسم مناطق کویری و بیابانی اطراف استان یزد، با استفاده از الگوی تحلیل SWOT، پژوهش های جغرافیای انسانی، شماره ۷۴، صص ۶۱-۷۴.

خرمایی، ف.، خالدی، ش.، دهقان، ع.ر.، طباطبایی، س.م. و غنیمت، ا.، ۱۳۹۰. لزوم استفاده از وب سایت های گردشگری الکترونیکی در توسعه اکوتوریسم جزیره قشم (با تمرکز بر جنگل های حرا)، همایش ملی قشم و چشم انداز آینده، اردیبهشت ماه، صص ۶۳-۷۱.

-درام، ا. و مور، آ.، ۱۳۸۸. مقدمه ای بر برنامه ریزی و مدیریت اکوتوریسم، ترجمه دکتر محسن رنجبر، انتشارات آبیژ، چاپ اول، ۱۷۶ص.

-دهقان، ع.ر.، امینی لاری، م.، قادری، ج. و خیر، م.، ۱۳۸۷. مدلی برای ارتباط تکنولوژی و اجماع جهت گسترش ICT در جوامع غیرشهری کشورهای در حال توسعه، سومین کنفرانس بین المللی تجارت الکترونیک با رویکرد به کشورهای در حال توسعه، آبان ماه، اصفهان.

-دهقان، ع.ر. و قادری، ج.، ۱۳۸۸. نقش وبسایت های IMB جهت ایجاد جوامع الکترونیکی در روستاها، دومین کنفرانس شهر الکترونیکی، خرداد ماه، تهران.

-رحمانی، م.، الهامی، س.، کاردار، ح.ا. و ملاآقاچانزاده، س.، ۱۳۸۸. راهبردهای فناوری نوین در توسعه پایدار روستایی، مجمع تشخیص مصلحت نظام، مرکز تحقیقات استراتژیک، تهران، شابک: ۴-۶۶-۵۲۴۷-۹۷۸-۶۰۰.

-ابراهیم زاده، ع. و یاری، م.، ۱۳۹۰. مطالعه تطبیقی کارکردهای تأثیرگذار بر الگوهای رفتاری گردشگران در برنامه ریزی بازاریابی گردشگری ایران و آمریکا با استفاده از مدل SWOT، فصلنامه فضای گردشگری، سال اول، شماره اول، صص ۱-۲۶.

-اکبری پورسراسکانرود، م. و نوربخش، ف.، ۱۳۸۹. نقش اکوتوریسم در توسعه پایدار شهری و روستایی نمونه-ی موردی: "جزیره قشم"، مسکن و محیط روستا، شماره ۱۳۲، صص ۶۱-۷۶.

-اکبری، س. و بمانیان، م.ر.، ۱۳۸۷. اکوتوریسم روستایی و نقش آن در توسعه پایدار روستای کندوان، فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۱، شماره ۱، صص ۱۳۱-۱۵۰.

-ازکیا، م.، ۱۳۸۴. مقدمه ای بر جامعه شناسی توسعه روستایی، انتشارات اطلاعات، تهران، ۳۴۲ص.

-ازکیا، م. و غفاری، غ.ر.، ۱۳۸۴. جامعه شناسی توسعه، کیهان، تهران، ۴۱۶ص.

-ازکیا، م. و غفاری، غ.ر.، ۱۳۸۸. توسعه روستایی با تأکید بر جامعه روستایی ایران، نشر نی، تهران، ۳۲۸ص.

-اذانی، م.، صابر، ا. و حاتمی، م.، ۱۳۸۹. مهاجرت های روستا-شهری و نقش آن بر ناپایداری روستاها (با تأکید بر گردشگری روستایی)، همایش منطقه ای توریسم و توسعه.

-بدری، س.ع.، رحمانی، خ.، سجاسی قیدرای، م. و حسن پور، ا.، ۱۳۹۰. راهبردهای توسعه اکوتوریسم در شهرستان مریوان، پژوهش های روستایی، سال دوم، شماره دوم، صص ۳۱-۵۴.

-برزگر، م.، ۱۳۹۱. فرصت ها و تهدیدهای توسعه اکوتوریسم شهرستان نقده با استفاده از مدل SWOT، دومین همایش ملی راهکارهای توسعه اقتصادی با محوریت برنامه ریزی منطقه ای، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی سنندج، خردادماه.

-بشردوست، ا. شجاعی، م.ر. و منصوری، م.، ۱۳۹۰. برنامه ریزی کمی راهبردی و ارائه راهکارهای بهبود جایگاه علامت تجاری با استفاده از ماتریس QSPM.

- کریم، م.ح. و هاشمی، ا.، ۱۳۸۸. نظرسنجی از روستاییان در مورد چالش‌های توسعه پایدار روستایی: مطالعه موردی دهستان ساروق، شهرستان اراک، فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۲، شماره دوم، صص ۱۵۵-۱۷۸.
- گلشیری اصفهانی، ز. و سرایی، م.ح.، ۱۳۸۹. برنامه-ریزی راهبردی نظام زیست محیطی روستا با تجزیه و تحلیل SWOT (مطالعه موردی: بخش گندمان، شهرستان بروجن)، فصلنامه پژوهش‌های روستایی، دوره اول، شماره ۴، صص ۷۳-۹۸.
- محمدی ده‌چشمه، م. و زنگی آبادی، ع.، ۱۳۸۷. امکان‌سنجی توانمندی‌های اکوتوریسم استان چهارمحال و بختیاری به روش SWOT، مجله محیط‌شناسی، شماره ۴۷، صص ۱-۱۰.
- موحدی، م.م.، ابویی مهریزی، م.ح. و حسینی، ع.م.، ۱۳۹۱. استفاده از QSPM در تجزیه و تحلیل SWOT به عنوان ابزاری برای برنامه‌ریزی استراتژیک (مطالعه موردی: گروه خودروسازی سایپا)، (پژوهشگر) فصلنامه مدیریت، سال نهم، شماره ۲۸، صص ۱-۱۰.
- نوحه‌گر، ا.، حسین‌زاده، م.م. و پیراسته، ا.، ۱۳۸۸. ارزیابی قابلیت‌های طبیعت گردی جزیره قشم با بهره‌گیری از مدل مدیریت استراتژی SWOT، جغرافیا و توسعه، شماره ۱۵.
- هاشمی، ن.، ۱۳۸۹. نقش اکوتوریسم در توسعه پایدار روستایی، فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۳، شماره ۳، صص ۱۷۳-۱۸۸.
- رکن‌الدین افتخاری، ع.ر. و مهدوی، د.، ۱۳۸۵. راهکارهای توسعه گردشگری روستایی با استفاده از مدل SWOT: دهستان لواسان کوچک، فصلنامه مدرس علوم انسانی، دوره ۱۰، شماره دوم.
- رکن‌الدین افتخاری، ع.ر.، مهدوی، د. و پورطاهری، م.، ۱۳۸۹. فرآیند بومی‌سازی شاخص‌های توسعه پایدار گردشگری روستایی در ایران، پژوهش‌های روستایی، شماره ۳، صص ۱-۴۱.
- صادقی، ل.، ذوقی، ا. و بنی‌عامریان، ج.، ۱۳۹۱. ارزیابی توسعه اکوتوریسم در استان کردستان با مدل استراتژیک SWOT، دومین همایش ملی راهکارهای توسعه اقتصادی با محوریت برنامه‌ریزی منطقه‌ای، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی سنندج، خردادماه.
- فتاحی، ا.ا.، بیات، ن.، امیری، ع. و نعمتی، ر.، ۱۳۹۲. سنجش و اولویت بندی پایداری اجتماعی در مناطق روستایی شهرستان دلفان با استفاده از مدل تصمیم‌گیری ویکور (مطالعه موردی: دهستان خاوه شمالی)، فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای، سال سوم، شماره ۱۱، صص ۶۵-۷۸.
- فتحی، س. و مطلق، م.، ۱۳۸۹. رویکرد نظری بر توسعه پایدار روستایی مبتنی بر فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات (ICT)، فصلنامه علمی-پژوهشی جغرافیای انسانی، سال دوم، شماره دوم، صص ۴۷-۶۶.
- فعلی، س.، صدیقی، ح.، پزشکی راد، غ.ر. و میرزایی، آ.، ۱۳۸۹. «چالش‌های جوامع روستایی ایران برای دستیابی به توسعه پایدار»، فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۳، شماره ۴، صص ۹۷-۱۲۸.

-Baishakhi Nag, 2011. "Mass Media and ICT in Development Communication :Comparison & Convergence", Global Media Journal – Indian Edition/ISSN 2249-5835, v. 2(2).

-Chapman, V.J., 1976. Mangrove vegetation, Gramer edition Vaduz.

-Dehghan, A., Khormayee, F., Tabatabaei, M. and Ghanimat, E., 2010. "Formulation Of A Strategy For Export Development IRAN'S Handicraft Pursuits By E-LTO", The 5th International Conference on E-Commerce in

developing countries with Focus on Export, kish international convention center, Iran.

-Hall, C.M. and Page, S.J., 1999. The Geography of Tourism and Recreation Environment, Place and Space, London: Rutledge.

-Helen, E., Perkins, P. and Brown, R., 2012. "Environmental Values and the So-Called True Ecotourist", Journal of Travel Research published online 20 July 2012, DOI: 10.1177/0047287512451133.

Online:

<http://jtr.sagepub.com/content/early/2012/07/18/0047287512451133>, Published by: SAGE,
<http://www.sagepublications.com>

-Koens, J. and Dieperink, C., 2009. "Ecotourism as a development strategy: Experience from Costa Rica", Published, Available on: www.springerlink.com/index/j026w66x9136v5tw.pdf

-Rashidi Nejad, F., Rashidi Nejad, H., Koochpayehc, M., Dehghani, M., Ghafari, M. and Mirzadi, M.R., 2014. "Strategic Management of Ecotourism Using AHP Method (Study Case: Qeshm Island)", International SAMANM Journal of Finance and Accounting/ ISSN 2308-2356, v. 2(2), p. 158-166.

-Suvdantsetseg, B., Fukui, H. and Tsolmon, R., 2012. "Ecotourism Planning with the Participation of Local People in Biger City, Mongolia", South Asian Journal of Tourism and Heritage, SAJTH, v. 5(1).

-Ștefănică, M. and Maria, V.G., 2010. "Ecotourism – model of sustainable tourist development", Studies and Scientific Researches Economic Edition, v. 15, p. 480-486.

-Team D'Essence, 2004. "Ecotourism: An Opportunity in India", White Paper Series on Tourism Industry, www.dessenceconsulting.com.

-Thomas, F., Barya, G. and Katongole, C., 2011. Opportunity Study Inclusive Tourism Programme Uganda Inclusive Tourism.

-TorabiFarsani, N., Coelho, C. and Costa, C., 2011. Geotourism and geoparks as novel strategies for socio-economic development in rural areas, International Journal of Tourism Research, v. 13, p. 68–81, Issue 1. DOI: 10.1002/jtr.800. Available online: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/jtr.800/full>

-United Nations, 2001. "UNEP manual for the international year of ecotourism", p. 1-18.

-Weaver, D., 2002. Ecotourism as a Tool for Development in Peripheral Regions, Presented for The 4th International Environmental Congress of Andorra: 'Ecotourism in Mountain Areas' July 17.

-Wilson, R.F., 2002. Doing a SWOT Analysis for Your Internet Marketing Plan, Routledge, London.

-World Tourism Organization (WTO), 2002. "The world ecotourism summit: Final report". Available on: <https://pub.unwto.org/WebRoot/Store/Shops/Info/Shop/Products/1269/1269-1.pdf> and <http://www.world-tourism.org/sustainable/IYE/quebec/anglais/Final-Report-QuebecSummit-web.pdf>.